

*Мирољуб Јевтић**

ВЕРСКИ РАТОВИ У XXI ВЕКУ? –ПРОМАШАЈИ ПОЛИТИЧКЕ НАУКЕ**

Сажетак

Најважнији задатак политичке науке је утврђивање слабости које могу да доведу до разградње политичког поретка. Ратови су сигурно најважнији изазови са којим се политички поретци сусрећу. Предвидети могуће ратове је зато најважнији задатак политичке науке. Предвидети ратове значи утврдити шта их може изазвати. Опити став политичке науке јесте да ратове не могу изазвати религије, јер су религије у стању одумирања. Овај текст показује да је тај став политичких наука погрешан. Религије нису у стању одумирања, напротив свуда се осећа њихово оживљавање. Самим тим оживљене религије постају један од најважнијих извора политике. Како религије садрже и значајне конфликтне капацитете постоји могућност да најважнији узроци ратова у 21. веку буду религије. Тачније да се у овом столећу суочимо са верским ратовима.

Кључне речи: политичка наука, промашаји, религије, верски ратови, политички поредак.

У свом ауторском тексту бивши британски премијер Тони Блер је рекао: “Сваки дан можете прочитати текстове о тероризму и насиљу учињеним због погрешног тумачења

* Факултет политичких наука, Београд.

** Овај рад рађен је у оквиру пројекта 179076. Пројекат подржава Министарство просвете и науке Србије.

вере. Неке су извршили недржавни актери, неке државни, а све је у контексту поделе и сукоба због разлика у вери. Ово је нова борба 21. века. Нећемо је добити осим ако се не будемо борили против њених корена, као и њених стравичних последица.”¹ За сам крај своје анализе Блер каже: “Постоји реална опасност да верски сукоб замени идеолошки из прошлог века.”² Ова два става важна су из више разлога, али овде ћемо их подвући због два најважнија. Први је тај да их је изрекао човек који је десет година водио Велику Британију (1997-2007). Подсетимо се то је време када је Русија била скоро на коленима и када се Кина тек дизала. Доласком Владимира Путина 2000. године на чело Русије САД почињу поново да добијају такмаца. Али је барем 4-5 година Велика Британија била друга светска политичка сила, прва после САД. Дакле, Блер је био њен шеф у том периоду. Самим тиме његови ставови су важни чак и ако су погрешни јер су креирали светску политику. Политику коју је Србија добро осетила на својој кожи, а осећа је и данас 2014. када пишемо ове редове. Значи ако Блер каже да 21. век прети да се претвори у век верских ратова онда са тим морамо рачунати било то тачно или не. Дакле став једног од водећих политичара света је да су верски ратови потенцијална опасност за свет у овом веку.

Други разлог због кога су ове речи важне јесте да је то што Блер каже, према свим голим оком видљивим чињеницама, тачно. Тачно без икаквих емпиријских провера којих такође има на претек. Из овога другог разлога проистиче и трећи а то је да је политичка наука потпуно промашила у својим предвиђањима по питању природе евентуалних ратова који би се у овом веку могли догодити.

Преовлађујући став политичке науке односно политикологије по питању религија, који је још увек доминантан, упркос ових отрешњујућих речи креатора светске политике Блера, јесте да је религија друштвена појава која све више нестаје и да ће сасвим нестати. Самим тиме верски ратови нису могући јер неће бити вере.

1 Тони Блер, „Убијање у име Бога је трагедија», *Данас*, 30. 1. 2014, стр. 15, Београд http://www.danas.rs/danasrs/svet/globus/ubijanje_u_ime_boga_je_tragedija.12.html?news_id=275356 (Доступно 4.2.2014.).

2 Исто.

Да је то тако види се из структуре најважнијих политиколошких удружења на свету и из наставних планова и програма факултета и департмана за политичке науке. ИПСА (Међународно удружење за политичке науке) основано је 1949. године.³ Његову кичму у стручном смислу чине истраживачки комитети.⁴ Они су посвећени посебним политиколошким дисциплинама и областима у складу са њиховом развијеношћу. Самим тим и са интересовањем политиколога. Истраживачки комитет 43 посвећен је политикологији религије. Ако истакнемо да је он основан тек 1999.⁵ године, дакле 50 година после оснивања ИПСА јасно нам је колико су политиколози били заинтересовани за истраживање овог феномена.⁶ Слична је ситуација са “Европским конзорцијумом за политичке науке”. Он је мање више кровна европска организација за политикологију. И у оквиру њега је стална група за проучавање односа религије и политике формирана тек 2006.⁷ У великој немачкој култури се та чињеница такође потцењивала. Доказ за то је следећи у Дуисбургу је тек 1996. године основан Институт за политикологију религије⁸. Мото института је веома симболичан: “Ко не разуме религију не разуме политику”⁹. Ако је та информација тачна а овај институт формиран тек 1996. године онда то значи да Немци до тада нису разумели политику, јер су потцењивали религију као политичку појаву.

Слична је ситуација на департманима за политичке науке у свету. Како нам доступни подаци показују политикологија религије као посебна научна дисциплина са посебним предметом истраживања је у универзитетску наставу, по први пут у читавом свету ушла 1993. године на ФПН у Београду.¹⁰ У поменутом Дуисбургу где је Институт за политиколо-

3 <https://www.ipsa.org/history/prologue> (Доступно 4.2.2014.).

4 <http://www.ipsa.org/research-committees/aboutrc> (Доступно 4.2.2014.).

5 <http://www.ipsa.org/research-committees/aboutrc> (Доступно 4.2.2014.).
<http://www.ipsa.org/research-committees/rclist/RC433> (Доступно 4.2.2014.).

6 Аутор ових редова је члан борда директора комитета 43 за политикологију религије. Цитирано на основу претходног навода.

7 <http://www.ecpr.eu/StandingGroups/StandingGroupHome.aspx?ID=34> (Доступно 4.2.2014.). Аутор ових редова је члан те сталне групе.

8 <http://www.religionspolitologie.de> (Доступно 4.2.2014.).

9 Исто.

10 Miroljub Jevtic, „Political Science and Religion“, *Политикологија религије*, бр. 1/2007.

гију религије основан 1996, настава из овог предмета се почела изводити тек 2004.¹¹ На Институту за политичке науке у Паризу, првом самосталном факултету за политичке науке је као изборни предмет уведена тек 2009. Ако се подсетимо ставова Тонија Блера који нас упозорава да, ако буде ратова у 21. веку да то могу бити пре свега верски ратови, онда нам постаје јасно колико је изучавање узрока ратова важно. Зато што су ратови најважније политичке појаве које потпуно ремете постојећи политички поредак и доводе га у питање. Дакле, претпоставке политичких поредака су ратови који су их створили. И нажалост, до сада су ратови били најважнији креатори политичких поредака односно држава.

Према томе, ако у политичким наукама преовладава став да ће религије нестати, јасно је да су и истраживања религије као могућих узрока ратова била скоро не-постојећа. И то политиколози сада констатују. На пример Стивен Кетл у часопису који ји издаје АПСА (Америчко удружење за политичке науке) а штампа "Кембриџ Џорналс"¹². У том часопису који је на цењеној ИСИ листи пише да 2012. године на читавој планети има "екстремно мало" специјализованих периодичних публикација који проучавају односе религије и политике. И као изузетке истиче часопис "Politics and Religion", који издаје АПСА, односно њена секција за "Религију и политику" и истоимени часопис на енглеском који издаје "Центар за проучавање религије и верску толеранцију из Београда". Посебно је важно да Кетл признаје да је београдски часопис почео да се штампа годину дана раније од америчког, и то 2007, док је амерички почео да се појављује од 2008.¹³ Тиме Кетл признаје сасвим директно да је први часопис посвећен политикологији религије на читавом свету почео да се штампа 2007. у Београду.

Али ова чињеница није важна због тога да би се београдски политиколози религије хвалили да су први у свету.

11 Ian Innerhofer, „A Short Portrait of the Development of the ‘Political Science of Religion’ in the German-speaking Countries“, *Политикологија религија*, 1/2008, вол. 2.

12 <https://www.apsanet.org> (доступно 21.2.2014) То је најстарије, најбројније и најмоћније национално удружење за политичке науке на свету основано 1903.

13 Steven Kettell, „Has Political Science Ignored Religion?“, *PS: Political Science & Politics*, Vol. 45, бр. 1/2012, DOI: <http://dx.doi.org/10.1017/S1049096511001752>. стр. 93-100.

Нити је значајна да би се српска наука гордила што је пионир у једној толико важној области научног истраживања. Ова чињеница је важна јер потврђује претходно изнете ставове да је политичка наука као таква потпуно занемарила религију као политичку чињеницу. Самим тим занемарила је и могућ утицај на изазивање конфликтних ситуација и ратова.

Али да се остало на томе проблем би био далеко мањи него што јесте. Али није се остало на томе него се наставило са ширењем идеја да религије постепено губе значај и да се налазимо на прагу секуларне светске заједнице која ће заједнички градити цивилно друштво. Врло тачно је то изразио француски аналитичар Мишел Онфре који је рекао: „После маја '68. стекли смо утисак да смо прешли на цивилизацију у којој више нема места за Бога нити за религију, у којој јудеохришћанство није закон. Прешло се на нешто друго. А онда је дошло до потпуно нове међународне геостратешке конфигурације: до пада Берлинског зида, неуспеха либералног социјализма с Митераном у Француској, а затим до атентата 11. септембра што је створило нове односе у свету. Од тог тренутка политика се повлачи у корист религије и поново избијају сукоби цивилизација. Имамо блок јудеохришћанске цивилизације, Европу и Америку насупрот исламском блоку. Натерани смо да бирамо између једног и другог – тј. Џорџ Буш или Бин Ладен, Коран или Библија...“.¹⁴ Спомињање 1968. године не значи да је та прича почела тек тада, већ да је тада добила своју највишу форму. Како видимо све се то променило после 11.9.2001. Овај догађај је деловао отрешњујуће на светску политиколошку заједницу. Али је већ за многе ствари било касно.

У протеклим деценијама, од времена институционализовања политичких наука као легитимне и самосталне универзитетске дисциплине учињене су огромне штете. Ако покушамо да датирамо тај период, он почиње отприлике 1872. године када је створена прва самостална академска институција намењена проучавању политичких наука, јасно одвојена од правних, филозофских и историјских катедри на којима се до тада политичка наука највише проучавала. Та инсти-

14 Нада Валчић-Лазовић, „Демократија је промашила циљ“, *НИИ*, 30.4.2009, бр. 3044.

туција се тада звала „Слободна школа за политичке науке” и основана је у Паризу.¹⁵

Ова и све остале универзитетске институције које су формиране по угледу на ову школу, било као самосталне институције, било као департмани и факултети политичких наука у оквиру западних универзитета следили су идеју француских просветитеља да улазимо у доба умирања религије. Зато што је религија, како су они тврдили, последица економске неразвијености и ниског степена образовања. Према француским просветитељима, када се економски услови живота поправе и када људи стекну неопходно образовање, постаће им јасно да је религија, а пре свега црква, непотребна и зато ће их одбацити.¹⁶ Самим тим, са тачке гледишта тадашњих генерација политиколога, бесмислено је било проучавати било шта што би могло да указује на везу религије и политике. Зато у силовитом развоју политичких наука који је уследио после 1872. политиколози скоро да се нису ни освртали на религију као могућу политичку чињеницу. Тако политикологија религије као посебна дисциплина у оквиру политичких наука није могла да се роди.

За разлику од политиколога неки други друштвени научници нису имали тако искључив однос према религији. Ту пре свега мислимо на филозофе и социологе. У оквиру ових наука формирале су се посебне дисциплине које су полазећи од свог предмета истраживања проучавале религијски феномен. Тако су настале филозофија и социологија религије. Ту је посебно важан случај социологије која се као самостална научна дисциплина родила такође у 19-том веку. Тада је да подсетимо Огист Конт популаризовао појам социологија који је био сасвим нов и кога је сковао Еманиел Жозеф Сјејес.¹⁷ Међутим, то што су социолози, за разлику од политиколога, веома развили социологију религије као посебну дисциплину није много утицало на општеприхваћену чињеницу западне друштвене науке да је религија пред одумирањем. Сва

15 <http://www.sciencespo.fr/node/1434> (доступно 21.2.2014.)

16 Погледати нпр. Paul-Henri Thiry, Baron d'Holbach, *Christianisme dévoilé*, Paris, 2006.

17 http://fr.wikipedia.org/wiki/Emmanuel-Joseph_Siey%C3%A8s#Siey.C3.A8s_et_la_sociologie (доступно 21.2.2014.)

западна друштва, са изузетком САД¹⁸, формирана су на том принципу. Тако да се социологија религије све више сводила на статистику која прати како се број религиозних у развијеним друштвима смањује од анкете до анкете наговештавајући да ћемо једног дана имати потпуно атеизирано човечанство. Нормално увек мора да буде и било је изузетака који су својим радом давали могућност за друкчије мишљење, али је доминантна теза ипак била да религије умиру.

Грех друштвених научника, а посебно политиколога због ове чињенице је утолико већи што су они имали избор. Мада су се ставови о одумирању религије заснивали на веома утицајним мислиоцима-француским просветитељима и иним, било је и других великих, веома утицајних тумача друштва и политике који су основано одбацивали тезе просветитеља, говорећи да су оне погрешне. Политиколози су дакле имали избор. Нису морали ништа да измишљају, могли су да напросто узму и упореде оно што су говорили просветитељи и оно што су говорили заговорници тезе да религија није чињеница које ће се друштво тако лако решити. Али су политиколози догматски као у песми Арсена Дедића "Одабрат ћеш горе", и заиста изабрали горе и погрешно решење, француских просветитеља.

А имали су решење које се показало као боље. То решење дао је такође француски мислилац, млађи од последњег значајног просветитеља Русоа (1712-1778), односно Алексис де Токвил (1805-1859). Токвил је нудио сасвим супротно објашњење постојања религије. Он каже: "Филозофи 18. века врло су просто објашњавали поступно слабљење вере. Верски жар, говорили су, мора се гасити што се више увећава слобода и просвећеност. Незгодно је само што се чињенице не слажу с том теоријом"¹⁹. Токвилова се тврдња, барем до данас, показало као потпуно тачна.

Посебно је важно да је Токвил политиколозима показао да се развој политичког система САД и америчке демократије као онда најразвијеније у свету, остварио управо због изванредне симбиозе са религијом. „Американци у својим

18 Мирољуб Јевтић, "Position of President and Religion within Political System of USA", *Политикологија религије*, бр. 2/2007, вол. 1.

19 Алексис де Токвил, *О демократији у Америци*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, Нови Сад, 2002, стр. 255.

мислима тако потпуно поистовећују хришћанство и слободу да је скоро немогуће постићи да замисле једно без другог... Видео сам како се Американци удружују како би слали свештенике у нове државе Запада и да би онде основали школе и цркве; боје се да се религија не изгуби у тим шумама и да народ који се тамо рађа неће бити исто тако слободан, као онај из кога је произашао. Сретао сам богате становнике Нове Енглеске који су напуштали завичај да би отишли на обале Мисурија или у прерије Илиноиса, да тамо ударе темеље хришћанству и слободи... Мислите можда да ти људи делају једино имајући у виду загробни живот, али варате се: вечност је само једна од њихових брига. Кад испитујете те мисионаре хришћанске цивилизације, веома ћете се изненадити што ће вам они често говорити о овоземаљским добрима и што ћете наћи политичаре где сте веровали да видите само вернике. 'Све су америчке републике међусобно солидарне' рећи ће вам они. 'Кад би западне републике пале у анархију или под јарам деспотизма, и републиканске институције које цветају на обалама Атлантика биле би веома угрожене; у нашем је, дакле, интересу да нове државе буду побожне, да би нам омогућиле да останемо слободни'²⁰

Све то политиколозима није било довољно. Определили су се за француске просветитеље и тешко погрешили. Што је посебно важно и када су добијали безброј доказа да нису у праву. Да религија све више постаје важна па и доминантна политичка чињеница одбијали су да то признају и као нојеви забијали главу у песак тврдећи да то нема везе. Очигледне религијске манифестације у политици које су, чак ишле дотле, да се политика апсолутно поистоветила са религијом нису хтели да виде. А, ако су видели онда су говорили да је то само изузетак који потврђује правило. Да ће све врло брзо доћи на место, а религија престати да показује политичке капацитете и полако нестајати из живота људи.

Пример бивше Југославије је посебно важан. Мада све тачне чињенице указују да су југословенске нације од Табаноца на граници Србије и Македоније до Беле Крајине на граници Словеније и Хрватске религиозно профилисане²¹. Та

20 Исто, стр. 254.

21 Мирољуб Јевтић, „Верско и етничко у политичком животу Србије 19. века“, *Српска политичка мисао*, бр. 3-4/2006.

се чињеница попутно занемарила. Рат који је 1991. избио у Хрватској па се затим проширио на БиХ био је грађански по форми а искључиво верски по суштини.²² Али то нико није хтео да види. Било је безброј упозорења од аналитичара који су упозоравали на то. Најочигледнија ствар у том смислу јесте питање језика "етнички различитих нација" које су заратиле у Босни и Хрватској 1991-1995. Приликом суђења у Хагу, суд је, трудећи се да се представи као објективан, признао све нације и језике са подручја Босне, Србије и Хрватске. Међутим, приликом првог суђења десило се да је преводилац који требало да преводи оптуженом Србину био Хрват, дакле преводио је хрватском варијантом. Оптужени, желећи да ствар доведе до апсурда рекао је да не разуме преводиоца јер он говори хрватски, а он као Србин то не разуме. Настала је пометња. Судија је затражио стручно мишљење на катедри за јужнословенске језике. После стручне консултације судија је рекао да се процес настави и да оптужени савршено добро разуме шта му преводилац говори.

Ми међутим овде нећемо инсистирати на случају Југославије који је ипак мали маргинални случај за светску политику без обзира на велики публицитет. Ми ћемо овде показати како је Запад радио и ради на своју штету која може да доведе до верских ратова.

Када је дошло до масовних нереда на улицама Париза 2005. године, нереда који су се одвијали пред очима и ушима свих светских медија и када су сви видели да се ради искључиво о револту муслимана. Дакле никавог другог револта није било него исламског, а француски медији су, у стилу најгоре могуће Хитлерове и Енвер Хоцине цензуре, говорили да се ради о социјалним нередима, изазваних економским проблемима. Било би смешно кад не би било трагично да слика која је 24 сата приказивала демонстранте није показивала да се ти социјално угрожени демонстранти крећу на скупим моторима и користе најскупља комуникациона средства којима су нереде усмеравали. Посебно је важно да су камере CNN, BBC и све остале, укључују нормално пре свега француске, показивали верске проповеднике намерно обучене у класич-

22 Miroljub Jevtic, "Confessional Element of Interethnic Conflict in Yugoslavia", *On Religion in the Balkans*, edited by Dragoljub Djordjevic, YUNIR and Ivan Hadjiski, Nis and Sofia 2013.

ну муцахединску одећу који су мегафонима усмеравали масу сталним покличима “Алаху Екбер”. Истим покличима уз које борци Ал Каиде убијају и гину широм света.²³ Посебно је важно да све до краја нереда “објективни француски новинари и научници” нису смели да проговоре о стварној суштини нереда. Нису смели, јер општа слика о којој се и данас, 9 година после поменутог догађаја у Француској и даље прича, јесте како је мултикултурализам будућност и како је верска хармонија загарантована за вјеки вјеков.

Посебно је занимљиво да је тадашњи немачки мини-стар унутрашњих послова Волфган Шојбле после, додуше органиченог, преношења нереда на улице немачких градова поновио да је економија тј. сиромаштво и недовољно знање језика разлог што се странци нису адаптирали, вулгарно избегавајући да каже да су и у Немачкој то починили Турци и Арапи, дакле муслимани.²⁴ И при томе заборављајући да каже да ти бунтовници у Француској боље говоре француски од француских провинцијалаца. Јер говоре чистим париским акцентом бољим од акцента којим говоре француски провинцијалци. А француски су знали веома добро чак и њихови родитељи који су из француских колонија, где је француски скор свуда службени или у сталној употреби. Исто је стање и у Немачкој, јер су демонстранти друга генерација школована у немачким школама.

Слично се Запад понаша широм земљине кугле. Идентична ситуација се десила и на другом крају света у Аустралији. Све се то десило скоро истовремено у децембру 2005. када је на сиднејској плажи дошло до нереда у коме су се сукобили омладинци арапског порекла и англофонски бели Аустралијанци. Извештаји који су отишли у етар говорили су о међурасним сукобима, што је опет напредак у односу на вести из Париза. Али су сви, и у овом случају, видели да то уопште није тачно. Да су нереди расни ваљда би прво место у њима припало аустралијским црнцима Аборициним. Камера је опет као у Паризу демантовала ту слику. Јер су многи од учесника на муслиманској стани били белци тј. прави бели муслимани из Сирије и Либана где је број муслимана Арапа

23 Miroljub Jevtic, *Bosnia in Paris*, <http://www.serbianna.com/columns/jevitic/013.shtml> (доступно 21.2.2014).

24 Исто.

са белом кожом веома велики. Знатан број њих се доселио у Аустралију. На срамоту такозваним слободним медијима објављено је да су расни нереди последица тензија “подстакнутих анти-муслиманским осећањима због 11. септембра 2001... смртоносним бомбардовањем на индонезанском острву Бали, где је убијено 202 људи, укључујући 82 Аустралијанца у октобру 2002.”²⁵ На крају самог текста се констатује: “Нереди подсећају на сукобе који су пре три недеље, 27. октобра, почели у предграђима Париза...у заједницама са много имигрантске и муслиманске популације.”²⁶ Тако се на крају неопрезношћу извештача поткрала истина која иначе због политичке коректности не сме да се искаже.²⁷

Али врхунац прикривања истине, која може да доведе до верских ратова у 21. веку јесте 11.9.2001. Тај догађај од тада до данас пресудно утиче на спољну политику САД. Подсетимо, ради се свима познатом нападу на Куле близнакиње у Њујорку и зграду Пентагона у Вашингтону за коју Американици оптужују организацију Ал-Каида и њеног тадашњег шефа Осаму бин Ладена. Дакле, иако нема никаквог спора да се Ал Каида представља као организација која се искључиво бори за исламске циљеве и која нема никакве друге идеале осим верских, Американци желе да докажу да то са исламом нема никакве везе. Тако испада да администрација САД боље од Бина Ладена зна шта Ал-Каида хоће. Што би, да поновимо, било смешно да није трагично.

Да је то заиста тако види се из службеног саопштења које је Министарство иностраних послова САД објавило после 11.9. Тамо се цитирају речи Бина Ладена: “Бог је благословио групу авангардних муслимана, узданицу ислама да униште Америку.»²⁸ После овако јасног става шефа Ал-Каиде америчко министарство иностраних послова каже: «Сједињене државе не признају такву ствар каква је исламски тероризам. Чланови Ал-Каиде су једноставно терористи и криминалци,

25 Погледати нпр http://news.yahoo.com/s/ap/20051213/ap_on_re_au_an/Australia_racial_unrest_21

26 <http://www.iris.org.il/blog/archives/756-Australian-Race-Riots-Reaction-to-Years-of-Arab-Gang-Harassment.html> (доступно 21.2.2014).

27 Мирољуб Јевтић, „Политкоректност и екстремизам“, *Свободна мисл*, бр. 7-8/2006 (1569) Москва.

28 *The Network of Terrorism*, Produced by the U.S. Department of State, недатирано, стр. 8.

ништа више. Они цинично настоје да искористе ислам да би прикрили свој убилачки програм, који није ништа мање него напад на вредности цивилизације и само човечанство.»²⁹

На овакву тврдњу оних који су најодговорнији за спољну политику САД човек само може да зачуђено запита: да ли је могуће да ико номалан може да мисли да Американци немуслимани боље знају шта је ислам од оних који кроз ислам и за ислам живе? Уосталом, чак и кад би та оцена била тачна, шта она вреди кад тај ислам за који Стејт департмент каже да је прави не прихватају муслимани. Дакле, они којих се суштина ислама највише тиче. Чак и када би то била погрешна интерпретација неког идеалног ислама. Шта немуслимани имају од тога, када се такав ислам не налази нигде у пракси? Дакле чак и кад би део муслимана прихватао америчко тумачење оно би обавезивало само те муслимане. Ајмана ал Завахирија, садашњег првог човека Ал-Каиде ови ставови САД о исламу не занимају. За њих је ислам оно што каже Бин Ладен. И то је ислам са којим се мора рачунати. Јер свуда пресудно утиче на светску политику. Према томе расправа да ли је интерпретација ислама који проведа Ал-Каида права је теоријски важна, али она ништа не мења у пракси у којој постоји и таква варијанта ислама. Варијанта која је веома јака и са тим се суочавамо сваки дан.

Ваљда је свима јасно колико је она јака. Она разара Ирак, Сирију, Либију, Нигерију, Пакистан, узнемирава Индију, онемогућава стабилизацију ситуације у Египту, прети безбедности Русије и даље наставља да угрожава САД. Ваљда је свима јасно да све то не би могло да се дешава да ови људи на овако широком и густо насељеном простору не би могли да тако успешно делују да их овако или онако не подржава више стотина милиона људи. Не сви, али више стотина милиона барем окреће леђа у току њихових акције и успорава истражне радње полицијских органа који покушавају да их зауставе. Колико се Американци варају у својим проценама најбоље показује податак да они муслимани који данас осуђују Ал-Каиду сутра говоре скоро исто што и она. Тако да САД не знају са ким могу да рачунају. Зато се у акцији лова на Бин Ладена и нису могли ослонити на па-

29 Исто, стр. 18.

кистанску обавештајну службу, јер маса људи у њој ради за Ал-Каиду. Као посебно карактеристичан пример дволичног понашања наводимо речи шејха Јусуфа ал-Карадавија, кога поменути материјал Стејт департмента цитира као доказ да је Бин Ладен искривио ислам: „Ислам, религија толеранције, високо поштује људску душу и сматра напад против невиних људских бића великим грехом... Ја сам категорички против муслиманског повезивања са тим нападима. Ислам никад не дозвољава муслиману да убија невинне и беспомоћне.”³⁰ А само три године касније, тај исти Карадави у интервјуу за ВВС, вели: „Ислам дозвољава да жртвујете свој живот и своју душу да препречите пут своме непријатељу, уколико ће то нанети штету непријатељу, чак и ако изазове само страх у њему, пољуља његов морал и унесе у њега страх од муслимана.”³¹

Политичка наука је нажалост само следила овакве ставове политичара. Уместо да, што јој је задатак, просто слика оно што се догађа на терену и тиме покаже да религија може да буде веома велики узрок неразумевања међу људима, она је ту слику негирала и улепшавала. Уместо да покаже да се религије разликују и да свађалачки капацитети и ратни потенцијали у њима нису исти, те да неке религије више него друге могу да изазивају сукобе, политичке науке и политиколози су то исто као и политичари прикривали. Тако су научнике претварали у идеологе и политичке комесаре.

Томе су главни тон давали амерички политиколози, од којих се очекивало управо супротно. Мада поседује безброј факултета и департмана за политичке науке и највише средстава америчка политичка наука и политиколози су следили идеју политичке коректности. Најсигурнији доказ у том смислу је књига Френсиса Фукујаме „Крај историје и последњи човек.”³² Он је у тој књизи која је само развијенија форма истоименог чланка најавио да ће либерални капитализам победити и да ће све земље света прихватити либерални систем вредности. Стога ће све религије и расе нестати у свеопштем братству либералног политичког поретка. Фукујамине иди-

30 *The Network*... исто, стр. 2.

31 *Новости*, Београд, 9.7.2004, стр. 13.

32 Френсис Фукујама, *Крај историје и последњи човек*, ЦИД, Подгорица, 1997.

личне идеје су се као мантра понављале у радовима политиколога и као такве представљале главни разлог што се читав свет обрушио на Србе у СФРЈ и наметнуо им овако тешке поразе. Јер су Срби представљени као један од последњих реметилачких фактора који успоравају то што Фукујама описује.

Када су се појавиле тезе које су Фукујамине ставове довеле у питање, каква је била теза Самјуела Хантингтона о могућем сукобу цивилизација³³, политиколози су се обрушили на, у основи тачне анализе Хантингтона. Он се суочен са тим отпором почео повлачити због озбиљних проблема које је имао у оквиру политиколошке заједнице САД, али и због великих притисака од стране администрације.

Када је 11.9. показао колико је Хантингтон у праву искрсао је велики проблем. Кредibilitет огромне већине политиколога је био доведен у питање.³⁴ Видело се оно што смо већ рекли, да су они писали оно што се од њих очекивало, као и Фукујама, а не оно што се стварно одвијало на терену.

Међутим, упркос огромним притисцима свакодневних догађања политиколози и њихови политички ментори су наставили са старом мултикултурном причом у коју су уложили свој интелектуални и огромни финансијски капитал.³⁵ Жртва тога била је пре свега истина, али су жртве такве погрешне и лажне науке и политике постали и многи народи. Најкарактеристичнији пример у 20. и 21. веку је српски народ., који и даље бива изложен дробљењу и уништавању због тих погрешних теорија. Чак и кад су политичари и политиколози приморани чињеницама почели да признају да су тезе о крају идеологија, а пре свега религија, утопија, притисци на земље као што је Србија нису престали нити престају.

Чињенице су ипак натерале одговорне да барем мало размисле куда све то води. Најкарактеристичнији пример довођења у питање званичне политике цивилног и мулти-

33 Самјуел Хантингтон, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка*, ЦИД, Подгорица, 2000.

34 Аутор ових редова је од почетка своје истраживачке каријере заступао ставове које је Хантингтон саопштио у својој књизи. Већ наш магистарски рад *„Исламско схватање рата и улога Исламске конференције у очувању мира“*, Правни факултет, Београд, 1984. истицала сличне тезе које је касније истицао Хантингтон.

35 Мирољуб Јевтић, „Мултикултурно друштво и религија“, *Српска политичка мисао*, бр. 3/2011.

културног друштва и политичке науке која је то форсирала као највећу могућу истину јесу временски усклађени наступи шефова три најзначајније земље ЕУ: Немачке, Енглеске и Француске. Прва је наступила премијер најјаче земље ЕУ Ангела Меркел. Он је рекла: „Покушаји да се у Немачкој изгради мултикултурно друштво су потпуно пропали.“³⁶ Сви су знали да је она то рекла мислећи пре свега на ислам. Зато је, због шока који је та изјава изазвала јер је рушила владајућу „мулти-култи“ доктрину, морао да реагује председник Немачке Кристијан Волф који је признао да Меркелова мислила на ислам, истичући да је ислам део Немачке као и јудаизам и хришћанство.³⁷ Меркелова је то изјавила октобра 2010. године. Недуго затим и председник британске владе се изјаснио по том питању. Британски премијер Дејвид Камерон рекао је данас да се мултикултурализам у Британији показао неуспешним и да би га требало заменити јасним осећајем националног идентитета који је отворен за све. На кога је шеф владе Камерон мислио види се из следећег цитата: „Онда је најавио оштрији став према групама које промовишу исламски екстремизам, наговестивши да ће бити смањена издвајања из државне касе муслиманским организацијама које не чине ништа да би се супротставиле екстремизму.“³⁸

И на крају дошла је изјава треће најважније земље у ЕУ- Француске. Председник Француске Никола Саркози је 10.2.2011.³⁹ казао такође да је мултикултурализам у Француској пропао, исто оно што је 5 месеци пре њега рекла Меркелова. И Саркози је као и Камерон био изричит истичући да се мора створити „француски ислам а не ислам у Француској.“⁴⁰ Али они који су помислили да ће ова заједничка акција три најмоћнија функционера ЕУ довести до промене политике а самим тим и политичке науке, грдно су се преварили. Упркос истицању да је мултикултурализам мртав у својим суземљама наставили са мултикултурном политиком. Идентично су наставили да се понашају и политиколози. И дан-данас

36 Исто, стр. 18.

37 Исто.

38 *Тањуг*, 5. 2. 2011.

39 <http://www.english.rfi.fr/france/20110228-fillon-warns-against-islam-debate> (доступно 1. 3. 2011.)

40 Исто.

највећи број радова који се баве политичким последицама религија говоре о томе како су све религије исте. И да у основи у религијама није могуће тражити узроке потенцијалних сукоба. Али се ипак отишло корак даље. Ако се код религија ипак види нешто што може да ремети међуверски мир, онда је то злоупотреба вере за које сама догма у свом чистом виду није крива.

Какве то политичке последице има најбоље се види из изјаве коју је 18.2.2014. дао Франсоа Оланд, човек који је на месту председника републике сменио поменутог Саркозија. Приликом посете париској џамији где је одао почаст због 70.000 муслимана који су погинули у француској војсци у Првом светском рату и 16.000 погинулих у другом Оланд је казао: „Ислам је у потпуности компатибилан с француским вредностима, а овим изражавам поштовање према погинулим војницима и према цијелој нацији. Нико никада не смије да буде жртва малтретирања и расизма због своје вјероисповести.»⁴¹

Оставимо сада по страни процену о компатибилности ислама са француским вредностима, него узмимо само у обзир чињеницу да је ово изговорио најодговорнији човек државе чија се реч слуша а наредбе извршавају. По овоме ислам је овакав-какав је у складу са француским правним поретком и начином живота. Али само три године раније Оландов претходник Саркози рекао је нешто сасвим супротно. А и његова реч се морала поштовати. Проблем је очигледан. Или Оланд или Саркози нису у праву. Исти ауто не може у истом моменту ићи из Параћина и за Ниш и за Београд. Овде се дешава управо то. Француска не зна шта хоће. И није уопште битно ко је у праву, већ је битно то да таква политика води земљу у пропаст. То најбоље показује у каквој се конфузији налази Запад који не зна шта хоће.

У истој таквој конфузији се налазе и његови политиколози. Они су до Саркозија писали само овако како се свиђа Оланду.⁴² После Саркозија су се мало замислили, али нису

41 „Оланд одао почаст муслиманима“, *Вјестни онлине*, 18.02.2014, <http://www.vijesti.me/svijet/oland-odao-pocast-muslimanima-clanak-179997> (доступно 1. 3.2011.).

42 Осим ретких изузетака нпр. Alexandre Del Valle, *Guerres Contre l'Europe, Bosnie-Kosovo-Tchétenie*. Edition des Syrtes, Paris, 2000. или Jean-Pierre Peron-

мењали ставове. Сад их је Оланд охрабрио да пишу као и до сада. Зато није чудо што је генерални став политичке науке да она сада сматра да је религија ипак занемарљива политичка чињеница, зато је предмет Религија и политика уведен у наставни план Института за политичке студије, о чему смо раније говорили. Али, колико је то важно види се из податка да је у питању изборни предмет. И чак и сада се сматра да религија не може изазвати ратове, како нам горе сугерише службени материјал Стејт департмана о суштини 11.9.⁴³

Због свега тога јеретички звуче речи Тонија Блера, које су и биле повод за овај текст. Тони Блер сада у улози слободног стрелца каже нешто сасвим друго. А то потпуно противуречи политици коју је водио док је био премијер. Тиме противуречи и изјави Франоса Оланда који је један од главних европских партнера његове земље.

Зато није чудо што поменути Стивен Кетл каже да је политичка наука игнорисала религију. То игнорисање је резултирало промашајима политиколога у анализи потенцијалних ратних капацитета религија. Зато звучи похвално за српску политикологију што Кетл констатује да је часопис Политикологија религије који се штампа у Београду, по датуму постања први часопис у свету посвећен тој науци.⁴⁴ Истовремено цитира: “веза између религије и политике је тек ту скоро изникла као нова наука у свету политичких наука.”⁴⁵

За сам крај текста наводимо суштински важне Блерове речи: “Екстремисти оправдавају убијање у име Бога. Ово је срамотно первертирање вере.”⁴⁶ Зашто су ове речи суштински важне? Зато што Блер, оно што види и оно против чега би с правом да се бори, покушава да протумачи на начин који је управо и онемогућио успешну борбу против верског екстремизма. Он категорички полази од става да они који убијају у име Бога, на основу верског учења на које се позивају, на

cel-Hugoz, *Le radeau de Mahomet*, Lieu Commun, Paris, 1983.

43 Погледати нпр. једног од најпризнатијих француских стручњака за политички ислам Olivier Roy, *The failure of political Islam*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1994.

44 Steven Kettell, исто.

45 Miroљub Jevtic, “Political Science and Religion“, *Politics and Religion* 1/2007, Vol. 1, Belgrade, стр. 63. Овде цитирано према Steven Kettell, исто.

46 Тони Блер, исто.

то немају права. То би требало да значи да он толико познаје религије да може бити сасвим сигуран у тачност својих речи. Ако погледамо његову биографију видимо да је студирао право, а да се никад темељно није бавио религијама,⁴⁷ осим тиме да је био импресиониран неким англиканским свештеником који му је пробудио интерес за верска питања. И исто тако да је религиозан на хришћански начин.⁴⁸ Али хришћанство је једна религија, а не све религије. Да би се донела тако категоричка оцена морају се познавати све религије. А не види се из биографије да је проучавао њихове оригиналне изворе. Он поступа као Махатма Ганди који је рекао ‘ненасилје је суштина свих религија.’⁴⁹ Али када су Гандија питали да ли је Бхагавад-Гита, света књига хиндуизма, извор његове праксе ненасилја Ганди је рекао: Не... Нови завет ме је научио вредностима пасивног отпора. Када сам читао ‘Беседа на гори’, такве стихове као што су ‘Не чини зло’ и ‘Ко те удари по десном образу обрни му и други’ или ‘Љубите непријатеље своје, благосиљајте оне који вас куну, чините добро онима који вас мрзе, молите се богу за оне који вас гоне’ нашао сам потврду своје мишљењу тамо где сам га најмање очекивао. Гита је продубила моја убеђења, а Толстојево ‘Царство небеско је у теби’ дало им је коначан облик.’⁵⁰ Зашто је то тако најбоље показује индијска света књига Гита. Она је управо супротно од онога што тврди Блер, односно дозвољава убиство и сматра га чак веома богоугодним, нормално под одређеним условима, а не увек. Нпр, ‘човек се рађа у складу са животним делатностима и пошто заврши са једним термином вршења делатности, приморан је да умре да би се родио за следећи. На тај начин, круг рођења и смрти се окреће један за другим без ослобођења. Овај круг не подстиче непотребно убијање, клање и рат. Али у исто време насилје и рат су неизбежни чиниоци у људском друштву ради одржавања реда и закона.’⁵¹ Или: ‘Свако ко ради у савесности Крсне под упутством Над-душе или Врхунске божанске личности чак и

47 http://en.wikipedia.org/wiki/Tony_Blair#Education

48 Исто.

49 Ово је натпис на Гандијевом споменику у блоку 45 на Новом Београду.

50 Цитирано према: Душан Симић, *Ганди*, Народна књига, Београд, 1984. стр. 46.

51 *Бхагавад-Гита* каква јесте, Гаруда Загреб, недатирано, стр. 62.

ако убија уствари то не чини. Ако војник убије по заповести вишег официра није подложен пресуди, али ако убије по властитом нахођењу сигурно ће бити осуђен према закону.”⁵² Рат ће се према Гити вође водити за освајање света.”⁵³“Дужност кшатрије је да заштити грађане од свих врста потешкоћа и због тог разлога треба да примени насиље у одговарајућим случајевима ради реда и закона. Зато је његов задатак да победи војнике непријатељских краљева и тако помоћу религиозних принципа завлада читавим светом.”⁵³ Према томе јасно је да на основу ставова Гите убијање људи под одређеним условима није „срамотно первертирање вере”, како каже Блер. Већ је управо права вера. А забрана убијања када се за то стекну услови била би управо, то што Блер вели, первертирање религије. Дакле, својим текстом Блер чини две ствари: једну добру, другу лошу. Добра је јер указује да верски ратови могу бити ставрност 21. века и тиме лупа шамар политиколозима који у свом огромном броју то нису предвидели. А лоша јер опет указујући, да ако се то деси онда то није религија већ первертирање вере, саветује политиколозима да опет фалсификују чињенице из страха да не буду оптужени од свемоћних политичара за верску нетолеранцију.

Литература

Alexandre Del Valle, *Guerres Contre l'Europe, Bosnie-Kosovo-Tchetchenie*, Edition des Syrtes, Paris, 2000.

Алексис де Токвил, *О демократији у Америци*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци, Нови Сад, 2002.

Бхагавад-Гита каква јесте, Гаруда, Загреб, б.г.

Вијести онлине

Душан Симић, *Ганди*, Народна књига, Београд, 1984.

Ian Innerhofer, „A Short Portrait of the Development of the ‘Political Science of Religion’ in the German-speaking Countries“, *Политикологија религија*, 1/2008, вол. 2.

Jean-Pierre Peroncel- Hugoz, *Le radeau de Mahomet*, Lieu Commun, Paris, 1983.

52 Исто, стр. 624.

53 Исто, стр. 67.

- Miroljub Jevtic, „Political Science and Religion”, *Политикологија религије*, бр. 1/2007 .
- Мирољуб Јевтић, „Position of President and Religion within Political System of USA”, *Политикологија религије*, бр. 2/2007, вол. 1.
- Мирољуб Јевтић, „Верско и етничко у политичком животу Србије 19 века“, *Српска политичка мисао*, бр. 3-4/2006.
- Miroljub Jevtic, „Confessional Element of Interethnic Conflict in Yugoslavia”, *On Religion in the Balkans*, edited by Dragoljub Djordjevic, YUNIR and Ivan Hadjiski, Nis and Sofia, 2013.
- Мирољуб Јевтић, „Политкоректност и екстремизам“, *Свободна мисл*, бр. 7-8/2006 (1569) Москва
- Мирољуб Јевтић, „Мултикултурно друштво и религија“, *Српска политичка мисао*, бр. 3/2011.
- Неда Валчић-Лазовић, „Демократија је промашила циљ“, *НИН*, 30.4.2009.
- Olivier Roy, *The failure of political Islam*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1994.
- Paul-Henri Thiry, Baron d'Holbach, *Christianisme dévoilé*, Paris, 2006.
- Самјел Хантингтон, *Сукоб цивилизација и преобликовање светског поретка*, ЦИД, Подгорица, 2000.
- The Network of Terrorism*, produced by the U.S. Department of State, s. a.
- Тони Блер, „Убијање у име Бога је трагедија“, *Данас*, 30.1.2014. Београд. http://www.danas.rs/danasrs/svet/globus/ubijanje_u_ime_boga_je_tragedija.12.html?news_id=275356 (Доступно 4.2.2014.)
- Steven Kettell, „Has Political Science Ignored Religion?”, *PS: Political Science & Politics*, Vol. 45, бр. 01/2012.
- Френсис Фукујама, *Крај историје и последњи човек*, ЦИД, Подгорица, 1997.
- <https://www.ipso.org/history/prologue>
<http://www.ipso.org/research-committees/aboutrc>
<http://www.ipso.org/research-committees/rclist/RC43>
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11559451>
http://en.wikipedia.org/wiki/Tony_Blair#Education

Miroljub Jevtic

*RELIGIOUS WARS IN XXI CENTURY
- FAILURES OF POLITICAL SCIENCE*

Resume

The most important task of political science is to determine weaknesses that may cause degradation of the political systems. Wars are certainly the most important challenges that face political systems. Because of that, anticipate possible wars is most important task of political science. Anticipate wars means to determine what can cause those wars. The general attitude of political science is that religions cannot cause wars, because religions are ready to disappear. This article shows that this attitude of political science is wrong. Religions are not dying, contrary everywhere we see their revival. Therefore revitalized religion become one of the most important factor of politics. Having in mind that religions contain significant conflict capacities it exists possibility of transformation of those capacities into religious of wars in the 21st century.

Keywords: Political Science, Mistakes, Religions, Religious Wars, Political Systems.

Овај рад је примљен 18. маја 2014. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 18. јула 2014. године.